

**Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, Seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporları
(M. Meclisi : 1/591; C. Senatosu : 1/71)**

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 514)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 5064*

17 . 4 . 1972

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 14 . 4 . 1972 tarihli 72 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Sabit Osman Avcı
Millet Meclisi Başkanı

*Not : Bu tasarı 17 . 1 . 1972 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 14 . 4 . 1972 tarihli 72 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek kabul edilmiştir.
(Millet Meclisi S. Sayısı : 514)*

I

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

*Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu
Esas No. : 1/71
Karar No. : 8*

26 . 4 . 1972

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Millet Meclisinin 14 Nisan 1972 tarihli 72 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek işari oyla kabul edilen, Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 17 Nisan 1972 tarihli ve 5064 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli Birleşiminde Adalet Bakanı Prof. Dr. Suat Bilge ile Adalet Bakanlığı temsilcileri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

I - Tasarı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bazı maddelerinin değiştirilmesi ve geçici maddeler eklenmesi hakkındaki 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak, Anayasa Mahkemesine yasama meclislerinden seçilecek üyeliklere ait seçim esaslarının ve sisteminin bir kanuni düzenlemeye kavuşturulmasını öngörmektedir.

9 Temmuz 1961 tarihli ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bazı maddelerini değiştiren ve Anayasaya geçici maddeler ekleyen 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesinin - Kuruluş : a) Üyelerin seçimi - hakkındaki 145 nci maddede de değişiklik yapmış ve Anayasa Mahkemesinin kuruluş sistemini aynen muhafaza etmekle beraber, yasama meclislerince yapılacak seçimlerin zamanında ve maksada uygun şekilde sonuçlanmasını temin etmek üzere seçimlerde - salt çoğunluk - esasını kabul etmiş ve adaylığa başvurma ile seçim esas ve usullerinin bir kanunda tespit ve düzenlenmesini emretmiştir.

İşbu tasarı sözü edilen kanunî düzenlemeyi gerçekleştiricidir.

Anayasaya Mahkemesi üyeliklerine yapılacak seçimlerde, Anayasanın 145 nci maddesi uyarınca - salt çoğunluk - esasını tekrar eden tasarı, tatbikatta karşılaşılan - sonuçsuzlukları - da gözeterek yapılacak seçimlerin zamanında ve maksada uygun şekilde neticelenmesini temin etmek üzere, başvurma neticesinde yapılacak işlemlerin ve seçimlerin yeni bir düzene kavuşturulmasını gerekli görmüştür. Tasarıya göre, Anayasa Mahkemesinin yasama meclislerine ait üyeliklerinde boşalmalar halinde yasama meclisleri başkanlıklarına yapılacak müracaatlar Millet Meclisinde Millet Meclisi Anayasa Komisyonuna ve Cumhuriyet Senatosunda da Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonuna intikal ettirilecek ve bu ihtisas komisyonları müracaat sahipleri hakkında Anayasanın ve işbu kanunun emrettiği incelemeleri yaparak her üyelik için üç katı aday gösterecekler ve gerek Millet Meclisi Genel Kurulu ve gerek Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu kendi kontenjanlarına ait üyelikler için bu adaylar arasından ayrı ayrı seçim yapacaklardır.

Tasarının, on yıllık uygulamayı gözeterek benimsediği bu düzen, Komisyonun bazı üyeleri tarafından - meclislerin seçme hakkını kaldırdığı - görüşü ile eleştirilmişse de, Komisyonumuz çoğunluğu, bu düzenin - Anayasanın vermiş olduğu seçme hakkını kaldırıcı olmadığı - ve sadece uygulama gerçekleri gözetilerek - seçimlerin sonuçlanabilmesini temin ederek bir mahiyet taşıdığı - görüşünde birleşmiş ve - ihtiyacın üç katı aday gösterilmesi - ile son sözün ve seçme hakkının her zaman ve daima Genel Kurullara aidolacağını ileri sürerek tasarının öngördüğü düzenin muhafazasını karar altına almıştır.

Anayasanın 145 nci maddesi gereğince getirilen ve belirtilen esaslar üzerine kurulu olan tasarı Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II - Millet Meclisi metninin 1, 2, 3, 4, geçici madde, 5 ve 6 nci maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

III - Anayasanın 145 nci maddesinin bir emri olan ve uzun süredir sonuçlandırılmayan seçimleri gerçekleştirici nitelikteki tasarının bu mahiyetleri gözetilerek Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulması da karar altına alınmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Samsun <i>R. Rendeci</i>	Sözcü Eskişehir <i>Ö. Ucuzal</i>	Kâtip Ankara 3 ncü maddeye muhalifim. <i>T. Cebe</i>	Ağrı Muhalifim, 3 ncü madde- ye muhalifim. Söz hakkım saklıdır. <i>S. Türkmen</i>
Ankara <i>T. Kapanlı</i>	Artvin 3 ncü maddede muha- lifim. Muhalefet şerhim ilişiktir. <i>F. Alpaslan</i>	Bursa <i>Ş. Kayalar</i>	Hatay <i>M. Deliveli</i>

Mardin
3 ncü maddenin 4 ncü
fıkrasında çekinirim
A. Bayar

Rize
O. M. Agun

Sakarya
3 ncü maddede muhalifim
Söz hakkım saklıdır.
M. Tıǧlı

Tokat
3 ncü maddeye muhali-
fim. Muhalefet şerhim
eklidir. Söz hakkım
saklıdır.
Z. Betil

Tabii Üye
Muhalifim, muhalefet şerhim eklidir.
M. Ataklı

26 . 4 . 1972

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. Hükümet teklifinin 1 nei maddesi Anayasa Mahkemesinin tarafsızlığını daha fazla koruduğundan daha uygun olduğu kanısında ve Millet Meclisinde kabul edilen metnin karşısındaım.

2. 3 ncü madde hem adayların hem de Genel Kurulun haklarını kısıtlar. Komisyon adayların birinci maddede niteliklerine uygun olup olmadığını tespit edip seçimlerini Genel Kurulun takdirlerine sunmalıdır.

3. Komisyonca miktar tespiti dış etkilerin müessiriyetini Genel Kurula nazaran daha da çoğaltır. Bu nedenlerle 3 ncü maddeye de karşıyım.

Tabii Üye
Mucip Ataklı

26 . 4 . 1972

MUHALEFET ŞERHİM

Anayasa Mahkemesine yasama meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyeler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarıımın 3 ncü maddesi;

Meclislerin seçme ve Anayasada gösterilen vasıfları haiz olanların seçime katılma haklarını sınırlandırarak Komisyona bağlayıcı yetki vermektedir.

Anayasanın teminatındaki bir hakkın sınırlandırılması Anayasaya aykırı olur.

Bundan başka, çok sayıdaki talibin boş yere üye indirilmesinde, komisyonların mutlak isabet göstereceklerini de kabul için fazla iyimser olmak lâzımdır.

Komisyonların, inceleme yapmaları ve Genel Kurullardaki seçimlerin kolaylıkla sonuçlandırılmasını temin bakımından adaylar arasından üç kişiyi tavsiye etmesi yerinde olabilir. Fakat, Meclisleri tüm adaylar arasından seçim yapma hakkından mahrum etmek doğru değildir.

Ayrıca, madde tedvin olunurken cümle tertibi, ibare kullanılması bakımından da hatalar işlenmiştir.

Bu sebeple muhalifim.

Artvin Senatörü
Fehmi Alparslan

KARŞI OY YAZISI

1. a) Anayasanın 145 nci maddesine göre (Anayasa Mahkemesi, 15 asıl ve 5 yedek üyeden kuruludur.)

Bu maddede konu ile ilgili olarak aynen şu hükümler yer almış bulunmaktadır :

(Millet Meclisi 3, Cumhuriyet Senatosu 2 üye seçer.)

(Yasama Meclislerinin her biri birer yedek üye seçer.)

Bu hükümlerden çıkan anlam, açık ve kesindir : Anayasa Mahkemesine asıl ve yedek üye seçme yetkisi, Yasama Meclisleri Genel Kurullarına aittir.

b) Oysa ki, Anayasa ve Adalet Komisyonu; Millet Meclisince kabul edilen metni aynen benimsemekle, Yasama Meclislerine Anayasanın tanıdığı yetkiyi sınırlamaktadır. Zira Komisyonca kabul edilen metne göre 1 boş üyelik için 30 müraعات vukubulduğu takdirde, komisyon 3 aday tespit etme yetkisini kazanmakta ve bunun sonucu olarak da, Yasama Meclisi Genel Kuruluna, 30 aday yerine 3 aday arasından üye seçme zorunluğunda bırakmakta ve 27 adayı, Yasama Meclisi Genel Kurulunun seçimine muhatabolma hakkından mahrum etmektedir.

c) Komisyonlar, aid oldukları Yasama Meclisleri adına görev yaparlar; bu biçimde çalışmanın amacı, Yasama Meclislerinin çalışmalarını kolaylaştırmaktır. Komisyonlar tercihlerine göre karar verirler, fakat kesin karar alamazlar, kabul veya reddettikleri, yahut değiştirdikleri her konu, Yasama Meclisince görüşülür ve karara bağlanır.

Görülüyor ki, Komisyonun kabul ettiği metin bu prensibe de aykırı düşmektedir.

2. a) Komisyonca kabul edilen metnin 3 ncü fıkrasında, komisyon kararları için yeter sayı olarak aynen şöyle denilmektedir :

(Adayların komisyon mevcudunun ekseriyetinin oyunu almış bulunmaları şarttır.)

b) Aynı maddenin 4 ncü fıkrasında ise, Genel Kurul kararları için yeter sayı olarak,

(Adayın seçilmiş olması için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu almak lâzımdır.) denilmektedir. Her 2 hüküm, aynı anlamı vermek için tesis olunmuş ise, aynı anlam için ayrı hükümleri tesisi, uygulayıcıyı şaşırır, hiç olmazsa tereddüde sevk eder, doğru sayılmaz. Bu takdirde, komisyona ait karar yeter sayısının da Genel Kurula ait karar yeter sayısı için kullanılan hükümle ifade edilmesi gerekir. Yok, ilk hüküm ayrı anlamda, yani; komisyona tanınan karar yeter sayı olarak toplantı yeter sayısının salt çoğunluğu kastedilmiş ise, isabetli sayılamaz. Zira önemli bir karar için Genel Kurula mevsuf yeter sayı şartı koşulduğu halde, komisyona adi yeter sayı şartı koşulmuş olur.

Bu nedenlerle tasarının komisyonca kabul edilen 3 ncü maddesine karşıyım.

27 . 4 . 1972

Tokat

Zihni Betil

Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu

Anayasa ve Adalet Komisyonu

Esas No: 1/71

Karar No: 14

1 . 6 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosunun 23 Mayıs 1972 tarihli 60'ncü Birleşiminde istemimiz üzerine geri verilen, Anayasa ve Adalet Komisyonunun 26 Nisan 1972 tarihli ve esas 1/71; karar 8 sayılı raporu ve bu rapora esas kanun tasarısı Komisyonumuzun 1 Haziran 1972 tarihli Birleşiminde Adalet Bakanı Fehmi Alparslan ile Adalet Bakanlığı temsilcileri de hazır buldukları halde tetkik ve müzakerede olundu.

Cumhuriyet Senatosu

(S. Sayısı : 93'e ek)

I - Tasarı, Anayasa ve Adalet Komisyonunun 26 Nisan 1972 tarihli ve esas 1/71; karar 8 sayılı raporunda ifade olunduğu üzere, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının bazı maddelerinin değiştirilmesi ve geçici maddeler eklenmesi hakkındaki 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak, Anayasa Mahkemesine yasama meclislerince seçilecek üyeliklere ait seçim esaslarının ve sisteminin bir kanunî düzenlemeye kavuşturulmasını öngörmektedir.

Komisyonumuzun işbu raporunun ve rapora esas tasarınn Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerinden açıkça anlaşılacağı gibi, tasarı, Genel Kurul tarafından da benimsenmiş ve 1 ve 2'nci maddeler Komisyon raporunda önerildiği şekilde aynen kabul edilmiş ancak, 3'ncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarının görüşmelerinde çeşitli tartışmalar olmuş ve sözü edilen fıkralar metinlerinin Anayasanın 145'nci maddesinin esaslarına daha uygun ve yeterli hale getirmek ve işbu metinleri Cumhuriyet Senatosunun görüşleri yönünden değerlendirmek maksadı ile Komisyonumuz raporu ve rapora esas tasarı geri alınmıştır.

Bu görüşmelerinde de Komisyonumuz, yukarıda arz edilen raporundaki temel görüşleri hareket noktası olarak kabul etmiş ve tatbikatta karşılaşılan - sonuçsuzlukları - da gözetererek yapılacak seçimlerin zamanında ve maksada uygun şekilde neticelenmesini temin etmek üzere, başvurma neticesinde yapılacak işlemlerin ve seçimlerin yeni bir düzene kavuşturulmasında zorunluluk mütalaa etmiştir.

Bu görüşün hareket noktası kabul edilmesi neticesinde, Anayasanın 145'nci maddesinin yeni metni ve bu maddeye ilişkin değişiklik gerekçesi de gözetilerek, söz konusu maddenin tartışılan fıkraları, yine, seçme hakkının mutlak şekilde Genel Kurullara ait olduğuna dair temel ilke muhafaza edilmek kaydı ile birleştirilmek suretiyle yeniden kaleme alınmış ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Millet Meclisi Anayasa komisyonları - niteliklerin araştırılması ve tespit edilmesi - ile - bu yolda gerekli kararın istihsalı ve genel kurullara arz edilecek listenin tanzimi - görevleri ile yükümlü kılınmış ve seçimlerin Genel Kurullarda süregeldiği halde - sonuçsuz kalmasının - önlenmesi için de yine Anayasanın esprisine uygun bir seçim düzeni kurulmuştur.

Tasarının 4 ve geçici maddesi ile 5 ve 6'nci maddeleri Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metinde olduğu üzere muhafaza edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Samsun <i>Refet Rendeci</i>	Sözcü Eskişehir <i>Ömer Ucuza</i>	Ankara <i>Turgut Cebes</i>	Ağrı Salih Türkmen Toplantıda bulunamadı
Ankara <i>Turhan Kapanlı</i>	Konya <i>Sedat Çumrah</i>	Bursa <i>Şeref Kayalar</i>	Hatay Mustafa Deliveli Toplantıda bulunamadı
İstanbul Ekrem Özden Toplantıda bulunamadı	Mardin <i>Abdurrahman Bayar</i>	Rize <i>Osman Mecdi Agun</i>	Sakarya Mustafa Tıgılı Toplantıda bulunamadı
	Tokat Zihni Betil Toplantıda bulunamadı	C. Bşk. Seç. Üye Hidayet Aydınar Toplantıda bulunamadı	Tabii Üye Mucip Ataklı Toplantıda bulunamadı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerince seçilecek asıl ve yedek üyelerin kırk yaşını doldurmuş ve altmış beş yaşını doldurmamış bulunmaları ve Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay veya Sayıştayda Başkanlık, üyelik, başsavcılık, başkanunsözcüsüğü veya üniversitelerde hukuk, iktisat ve siyasal bilimler alanlarında en az beş yıl öğretim üyeliği veya onbeş yıl avukatlık yapmış ve halen bu görevleri yapma niteliklerini kaybetmemiş bulunmaları ve hâkimlik mesleğine alınmamayı gerektiren bir suçtan dolayı mahkûm veya bu gibi suçlardan ceza takibi altında bulunmamaları ve halen Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olmamaları şarttır.

MADDE 2. — Anayasa Mahkemesine, Yasama Meclislerinden seçilen asıl ve yedek üyeliklerde her hangi bir suretle boşalma olduğu halde, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı durumu bir hafta içinde, ilgisine göre, Cumhuriyet Senatosu veya Millet Meclisi Başkanlığına yazılı olarak bildirir. Bunun üzerine, Yasama Meclisleri Başkanlıkları durumu Resmî Gazetede ve Türkiye radyolarında ilân ettirerek, birinci maddede belirtilen niteliklere haiz adayların on beş gün içinde hal tercümelerini ve bu hal tercümelerindeki durumlarını ispata yarar belgeleri ekleyerek veya bu belgelerin temin edileceği yerleri beyan ederek Başkanlıklarına başvurmalarını isterler.

MADDE 3. — Başvurma süresi sonunda, müracaat eden adayların kısa hal tercümeleri ve ilişik belgeler ilgisine göre Millet Meclisi Anayasa veya Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonuna verilir.

Komisyon ilgili belgeleri inceler ve üye hakkında gerekli göreceği her türlü tetkikatı yapar. Bu hususta yapılacak müzakereler ve oylamalar gizlidir.

Komisyonunda yapılacak seçimler birinci maddedeki nitelikleri haiz olanlar arasından her boş yer için oy pusulasına üç isim yazılır. Bu seçim sonunda en çok oy alanlardan başlamak üzere her boş yerin üç katı olarak tespit olunacak adayların adları ilgisine göre Cumhuriyet Senatosu veya Millet Meclisi Başkanlığına bildirilir. Adayların komisyon mevcudunun ekseriyetinin oyunu almış bulunmaları şarttır.

Yasama Meclisleri asıl ve yedek üyeleri komisyonun gösterdiği adaylar arasından ve gizli oyla seçer. Adayın seçilmiş olması için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu almak lâzımdır.

Seçilenlerin adları hemen Resmî Gazete ile ilân edilmekle beraber Yasama Meclisleri Başkanlıkları tarafından yazılı olarak Anayasa Mahkemesi Başkanlığına da bildirilir.

MADDE 4. — Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkında 22 . 4 . 1962 tarih ve 44 sayılı Kanunun bu kanuna aykırı hükümleri bu seçimler sırasında uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE — Halen Anayasa Mahkemesinde boş olan iki asıl ve bir yedek üyelik için bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlıkları yeniden ilân yapılıır.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Mahkemesine Yasama Meclislerinden seçilecek asıl ve yedek üyelikler için adaylığa başvurma, seçim esas ve usulü hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Genel Kurulca da tasvip görüp kabul edilen bu madde hakkında görüşme açılmamış ve Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

MADDE 2. — Genel Kurulca da tasvip görüp kabul edilen bu madde hakkında görüşme açılmamış ve Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

MADDE 3. — Başvurma süresi sonunda, müracaat eden adayların kısa hal tercümelemleri ve ilişik belgeler ilgilerine göre Millet Meclisi Anayasa veya Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonuna verilir.

Komisyon ilgili belgeleri inceler ve üye hakkında gerekli göreceği her türlü tetkikatı yapar. Bu hususta yapılacak müzakereler ve oylamalar gizlidir.

Komisyon yaptığı inceleme sonucunda, birinci maddedeki nitelikleri haiz olanların ad ve soyadları ile kısa hal tercümelemlerini bir liste halinde tanzim ederek, Genel Kurula arz eder. Genel Kurul, komisyonun tespit ve tanzim ettiği adaylar arasından gizli oyla seçim yapar. Seçimlerde salt çoğunluğun oyunu alan aday seçilmiş olur. İlk üç oylamada hiçbir aday salt çoğunluğun oyunu alamamış bulunursa, müteakip oylamalar, üçüncü oylamada en çok oy almış olan üç aday arasında yapılır. Bu şekilde yapılacak üç oylamada da, adaylardan biri yine salt çoğunluğun oyunu alamamış bulunursa, bundan sonraki oylamalar, bu defa son oylamada en çok oy almış bulunan iki aday arasında yapılır. Boş olan asıl ve yedek üyeliklerin her biri için ayrı seçim yapılır.

MADDE 4. — Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

MADDE 5. — Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

MADDE 6. — Komisyonumuzun 26 Nisan 1972 tarihli ve Esas 1/71; Karar 8 sayılı raporuna esas metin aynen benimsenmiştir.

